

2015/16/1 Kvantummechanika B 1.ZH

2015. október 20.

Információk

0. A ZH ideje minimum 90 perc, maximum 120 perc.
1. Az összesen elérhető pontszám 250 pont.
2. A jeles érdemjegy eléréséhez nem szükséges az összes feladat hibátlan megoldása
3. Az elégséges jegy megszerzéséhez mindenképpen oldjatok meg mindegyik példából egy alrészét, a hetedik feladatból pedig a második részt. Ha ezek mind jók, akkor természetesen az már bőven jobb, mint elégséges!
4. Többet ésszel, mint erővel feladatok: 3-as és 7-es második része (főleg a lineáris tagos, azt próbáljátok meg!)
5. Nem véletlenül lehet füzetet használni! Már levezetett energiák, sajátfüggvények és egyebek felhasználhatóak, és írjátok oda, hogy órán vettük vagy ilyesmi.
6. Hatos példára a válaszom: igen
7. A bónusz feladatokért plusz pont járhat!
8. Egyéb kérdéssel forduljatok bizalommal a gyakorlatvezetőkhöz!

1. feladat (kommutátorok) 40 p

- a. Fejezzük ki $[A, BC]$ kommutátort $[A, B]$ és $[A, C]$ kommutátorokkal! (5 p)

Az alábbiakban az impulzus és hely operátorral kapcsolatosak feladatok:

- b. Hogy néz ki a $[p, x^2]$ kommutátor? (10 p)
c. Előző példán felbuzdulva mennyi lesz $[p, f(x)]$ kommutátor? (10 p)
d. Bátrabbaknak: $[f(p), g(x)] = ?$ (15 p)

2. feladat (kifejtések) 50 p

Ismerjük az egydimenziós téren ható impulzusoperátor sajátértékeit és saját-függvényeit periodikus határfeltétel mellett (hullámfüggvény d eltolásra invariáns). Fejtsük ezen saját-függvények bázisán az alábbi hullámfüggvényeket:

- a. $\Psi_a(x) = A \cos^2\left(\frac{2\pi}{d}x\right)$ (20 p)
b. $\Psi_b(x) = B \sin^n\left(\frac{2\pi}{d}x\right)$ (csak ha marad sok időd, 30 p)

3. feladat (kötött állapotok) 40 p

Adott egy potenciál csövkünk, melynek keresztmetszete négyzet alakú a, b oldalhosszakkal. Ezen kívül a potenciál végtelen. Azonban a cső hosszanti irányában harmonikus potenciál van. Tehát

$$V(x, y, z) = \frac{1}{2}m\omega^2 z^2$$

ha $0 < x < a$, illetve $0 < y < b$, mindenhol másutt végtelen.

- a. Adjuk meg a kötött állapotok energiáját, és az energia saját-függvényeket! (20 p)
b. Hogy kéne kiszámolni a hely és impulzus szórását? Csak jelöljük ki az egyenleteket (10 p)
c. Hogyan fog fejlődni az alapállapot időben? (10 p)

4. feladat (szórási állapotok) 25 p

Klasszikus mechanikához szokva meglepő tény, hogy ha a potenciál lefele ugrik, akkor is van visszaverődő megoldás. Legyen adott tehát egy olyan potenciál mely $x < 0$ -ra V_0 , $x > 0$ -ra 0.

- a. Mekkora a visszaverődési együttható, ha $x = -\infty$ -ből küldünk be egy A amplitúdójú síkhullámot? Mekkora az transzmissziós együttható? (10 p)
b. Milyen kapcsolatban van ez az órán vett esettel, ahol pozitív x -ekre volt véges a potenciál, és 0 alatt 0? (5 p)
c. Mi jön ki, ha $x = \infty$ -ből küldjük a hullámot kisebb energiával, mint V_0 ? Mik a T, R együtthatók? Mi van, ha nem mondjuk meg a bejövő energia nagyságát, hogy számolnánk? (10 p)

5. feladat (kétállapotú rendszerek) 30 p

Legyen egy két állapotú rendszerünk $|\text{élő macska}\rangle$ és $|\text{halott macska}\rangle$ állapotokkal. A rendszer leíró Hamilton operátor, és a kezdőállapot a következők:

$$\mathbf{H} = \varepsilon_0(|\text{élő macska}\rangle\langle\text{élő macska}| + |\text{halott macska}\rangle\langle\text{halott macska}|) - i \cdot w(|\text{élő macska}\rangle\langle\text{halott macska}| - |\text{halott macska}\rangle\langle\text{élő macska}|)$$

- Hermitikus-e a Hamilton operátor? (0 p)
- Hogy néz ki $|\Psi(t)\rangle$, ha a kezdőállapot $|\text{élő macska}\rangle$? (25 p)
- Van-e olyan, hogy visszaér a kezdőállapotba? (5 p)

6. feladat (impulzusmomentum) 10 p

Adjuk meg egy olyan állapotot leíró hullámfüggvény, amelyen impulzus momentum z komponensét mérve $\frac{1}{3}$ valószínűséggel mérünk $\hbar$ -t, $\frac{1}{4}$ -el $2\hbar$ -t, $\frac{1}{6}$ -el, $3\hbar$ -t.

7. feladat (perturbációszámítás) 55 p

ch(x) potenciál

Mozogjon egy részecske az alábbi potenciálban:

$$V(x) = V_0 \operatorname{ch}(ax)$$

- Mekkorák a kötött állapotok sajátenergiái nagyon kis kitérésekre? (10 p)
- Mennyivel módosulnak ezek az energiák kicsivel nagyobb kitérésekre? (25 p)

hatványpotenciál

- Legyen most egy harmonikus oszcillátort perturbáló potenciál $H' = \lambda x^{10}$ alakú. Mekkora az *alapállapot* energiájának módosulása első rendben? (10 p)
- Hogy módosulnak az energiaszintek, ha a perturbáló Hamiltoni $H' = \lambda x$ alakú, tetszőleges állapotokra? (10 p)

8. feladat (bónusz)

- Vajon mi az oka, hogy szinte a harmonikus oszcillátor az egyetlen nem triviális rendszer (vagy vissza lehet rá vezetni), ami egzaktul megoldható?
- Ha a hullámfüggvény adnám meg, és a potenciált keresném hogy állnál neki?
- Alagút effektus esetén a potenciál ugrás mind a két oldalán van síkhullám megoldás, csak más amplitúdóval. Mekkora a potenciál gátban az áramsűrűség?